

WERKEN MET LIGHTROOM 6
(OOK BEKEND ALS LIGHTROOM CC 2015)

EEN PRAKTISCHE GIDS

JOHAN W. ELZENGA

1

VOORWOORD

Adobe Photoshop Lightroom is een voorbeeld van een programma dat bedoeld is om digitale fotografen een ‘analoge workflow’ te bieden. In plaats van meerdere programma’s te moeten gebruiken om uw beelden te beheren, te bewerken en te presenteren, kan dat met Photoshop Lightroom allemaal in één programma.

Adobe Photoshop Lightroom is een voorbeeld van een programma dat bedoeld is om digitale fotografen een 'analoge workflow' te geven. Adobe heeft heel goed gekeken naar de werkwijze van fotografen, en heeft zeer veel feedback gekregen van de gebruikers van het programma. Vanuit de fotograaf bekeken is het logisch om een programma te hebben waarin de belangrijkste onderdelen van het dagelijkse werk zijn samengevoegd, in plaats van daarvoor verschillende programma's te moeten gebruiken. Die belangrijkste onderdelen zijn het importeren van de beelden vanuit de camera of vanaf het geheugenkaartje, het selecteren, sorteren en rubriceren van die beelden, het bewerken van de beelden (en dat geldt dan met name voor raw-beelden), en de uitvoer naar printer, diavoorstelling op het scherm of webpagina. Het resultaat is Adobe Photoshop Lightroom; een combinatie van een catalogusprogramma, een beeldbewerker en een diapresentatieprogramma. In dit boek noem ik het verder gewoon Lightroom.

Het meest bijzondere aan deze workflowprogramma's is dat raw-beelden net zo makkelijk in de workflow passen als jpeg of tiff. In tegenstelling tot de klassieke raw-converters, waar Adobe's eigen plug-in Camera Raw van Photoshop ook bij hoort, wordt de raw-conversie bij deze programma's pas uitgevoerd op het moment dat er een eindresultaat nodig is. Hoewel er technisch gesproken dus wel degelijk sprake is van raw-conversie, lijkt het erop alsof het programma gewoon rechtstreeks met raw-bestanden werkt en bijvoorbeeld rechtstreeks raw-bestanden afdrukt. Hoe dat technisch precies in zijn werk gaat bespreken we in hoofdstuk 1, maar het belangrijkste is dat het in de praktijk betekent dat fotograferen in raw hiermee vrijwel net zo eenvoudig is geworden als fotograferen in jpeg. Voor de fotograaf betekent dit dat de kwaliteitsvoordelen van raw kunnen worden benut, zonder dat de nadelen op de koop toe moeten worden genomen. Het betekent ook dat het werken met raw-bestanden op precies dezelfde manier gaat als het werken met jpeg- of tiff-bestanden; dat die bestandstypen dus door elkaar heen kunnen worden gebruikt; en dat die bestanden dus ook 'niet-destructief' worden bewerkt. Dat maakt Lightroom tot het 'digitale dokaprogramma' bij uitstek.

In dit boek heb ik geprobeerd om op de meest logische wijze door het programma heen te lopen en steeds aan te geven wat in de praktijk naar mijn mening het beste werkt. Uiteraard hoeft u mijn werkwijze niet te volgen; u kunt het ook anders aanpakken. Maar lees eerst even het waarom achter een bepaalde aanpak, voordat u voor een andere benadering kiest. Dat kan u achteraf een hoop tijd besparen.

 Deze editie is geschreven bij het verschijnen van Lightroom 6 (bekend als Lightroom CC 2015, indien u het aanschaft als onderdeel van een Creative Cloud abonnement), die verschillen met Lightroom 5 geef ik steeds aan met dit logo. Misschien zijn er nog enkele nieuwe functies 'in de maak', die niet versie 6.0 hebben gehaald, maar wel in versie 6.1 of 6.2 zullen verschijnen, dat weet je maar nooit. Voor Lightroom CC 2015 zal dat zeker zo zijn, voor Lightroom 6 waarschijnlijk niet. Mochten er belangrijke wijzigingen zijn waardoor dit boek niet meer compleet is na het verschijnen van een update, dan zal ik ook een (gratis) update van de eBook-versie uitbrengen. Die wijzigingen vindt u dan helemaal achterin, zodat de pagina-nummering niet verandert. Voor de gedrukte versie van dit boek kan dat uiteraard niet.

Johan Elzenga, juni 2015, update 1.6 (11 juni 2016)

2

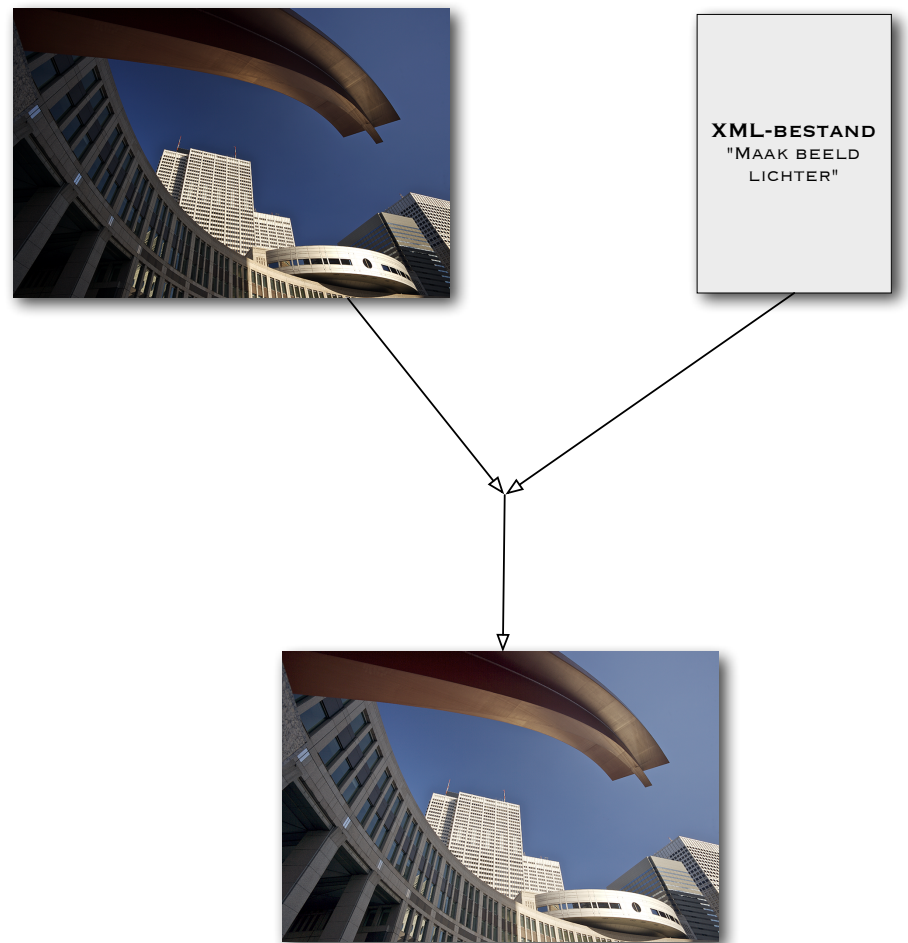
WAT IS LIGHTROOM?

Adobe Photoshop Lightroom is een speciaal soort fotoprogramma, namelijk een ‘metadata-editor’. Het is bedoeld om, naast het bewerken van metadata, beelden te organiseren, presenteren, af te drukken, in een boek op te nemen, of op het web te publiceren. Kortom, Lightroom valt nog het beste als ‘workflow-programma’ aan te duiden.

De vraag wat Lightroom precies is, is nog niet eens zo gemakkelijk te beantwoorden. Dat komt enerzijds omdat het een speciaal soort programma is, waar er op het moment van schrijven eigenlijk nog steeds maar twee van bestaan: Adobe Photoshop Lightroom en Apple Aperture. Deze programma's integreren een aantal functies waar vroeger aparte programma's voor moesten worden gebruikt: catalogiseren, beelden bewerken en beelden op allerlei manieren presenteren. Daarom is er ook geen officiële naam voor deze programma's, maar 'digitaal workflowprogramma' of 'digitale doka-manager' zou een mogelijkheid zijn. Anderzijds komt het omdat deze programma's gebruik maken van een speciale beeldbewerkings-techniek, die volledig 'niet-destructief' is. Deze techniek wordt vaak omschreven als 'metadata-editing', en dat is wel een goede omschrijving, al snapt u daarmee hoogstwaarschijnlijk nog niet wat het inhoudt en wat het zo uniek maakt.

Het idee achter **metadata-editing** is even simpel als slim. In plaats van een bepaalde bewerking direct uit te voeren en het bewerkte beeld op te slaan – waarmee het onbewerkte beeld natuurlijk verloren gaat als u dit opslaan niet onder een andere naam doet – wordt alleen de instructie *hoe* de bewerking zou moeten worden uitgevoerd opgeslagen. Dat gebeurt niet in het bestand zelf, maar in een apart bestandje. Stel dat u het schuifje **Belichting** gebruikt en op +0,25 zet om het beeld wat lichter te maken, dan gebeurt er dus niets met de foto zelf, maar wordt er een klein tekstbestandje aangemaakt met daarin iets als 'Belichting:0,25'. Pas op het moment dat deze instructie ook nodig is – bijvoorbeeld omdat het beeld op uw beeldscherm moet worden getoond – wordt de

instructie uitgevoerd, maar dan alleen op die gegevens die naar het beeldscherm worden gestuurd. U ziet dus keurig het lichtere beeld, maar uw originele foto blijft onaangetast. Iedere keer dat de bewerkte gegevens nodig zijn gebeurt dit opnieuw, zodat het voor u als gebruiker net lijkt alsof die belichtingscorrectie wel degelijk op uw originele beeld zelf heeft plaatsgevonden.

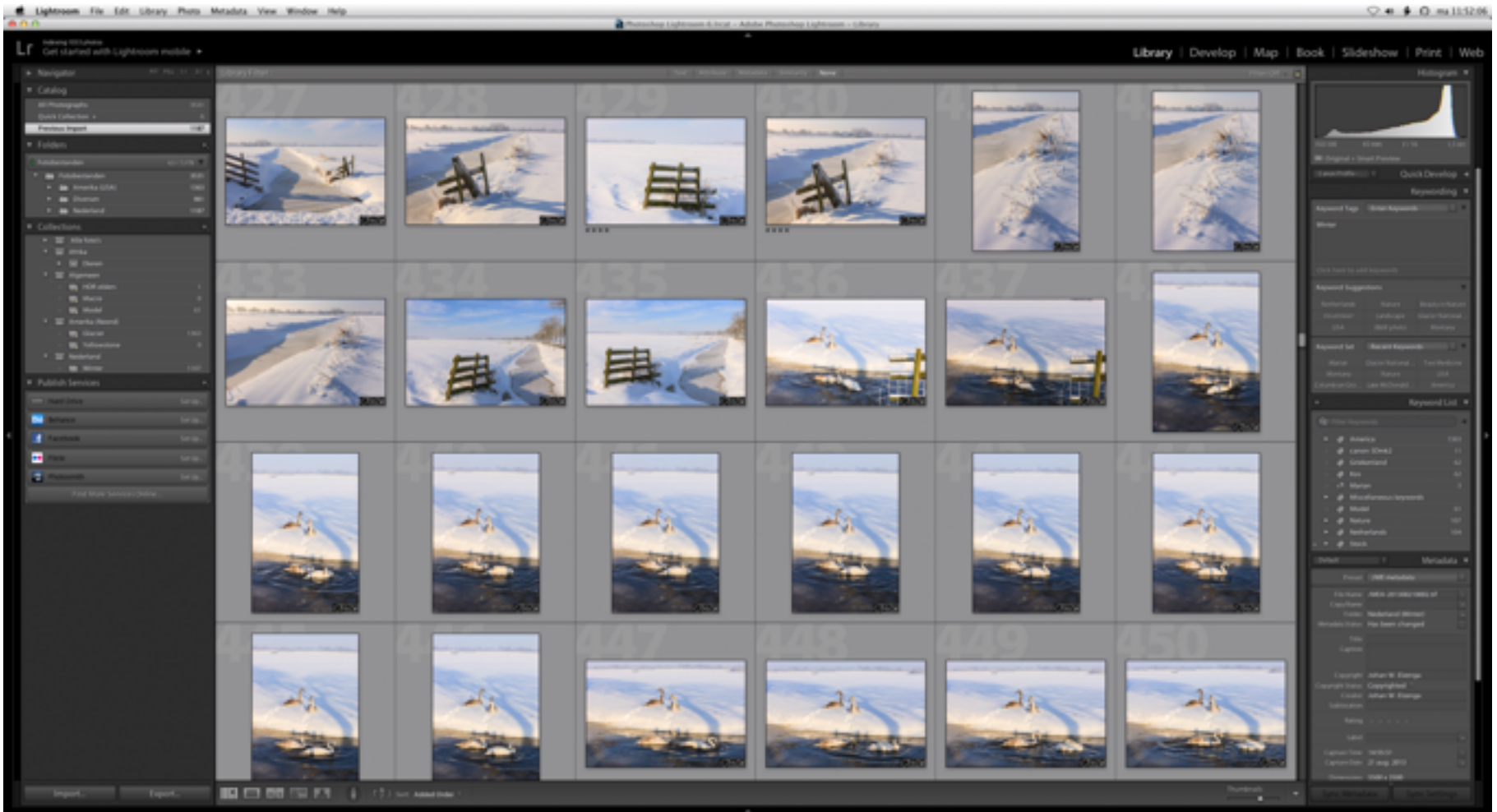

HET IDEE ACHTER METADATA-EDITING, ZOALS DAT IN LIGHTROOM WORDT TOEGEPAST. BIJ DE ORIGINELE FOTO WORDT EEN LOS BESTANDJE BEWAARD, WAARIN DE INSTRUCTIES VOOR DE BEWERKINGEN STAAN. ALS HET BEWERKTE BEELD NODIG IS, WORDEN DIE INSTRUCTIES RAZENDSNEL UITGEVOERD, EN WORDT HET BEWERKTE RESULTAAT GEBRUIKT. HET ORIGINELE BEELD BLIJFT INTACT.

Een metadata-editor heeft een aantal grote voordelen ten opzichte van een gewoon beeldbewerkingsprogramma. Het feit dat uw originele bestand onaangetast blijft, is al genoemd. Omdat de bewerkingen simpelweg

als instructie worden opgeslagen, is het ook niet nodig om via *Opslaan* of *Opslaan als...* te werken met zo'n programma. De instructie is immers op ieder moment gewoon weer te wissen, dus bewaart Lightroom alles steeds automatisch, zonder tussenkomst van de gebruiker. U loopt daarmee ook niet het risico dat u uren werk kwijt bent doordat u een fout maakt, om er dan achter te komen dat u geen voorgaande versies had opgeslagen. Een ander voordeel is dat zo'n instructiesetje maar heel weinig ruimte inneemt en dat het mede daarom ook heel simpel is om meerdere setjes te bewaren. Op die manier kunt u dus meerdere bewerkingen van hetzelfde bestand maken, bijvoorbeeld een bewerking in kleur, een omzetting naar zwart-wit en een omzetting naar sepia. In plaats van drie zware beeldbestanden op uw harde schijf, betekent dit één beeld-

bestand en drie tekstbestandjes van een paar KB per stuk. Metadata-editing is eigenlijk niet nieuw, want we kennen het principe al van de raw-converter. Geen enkele raw-converter verandert iets aan het originele raw-bestand. De conversie-instellingen worden apart bewaard in zo'n zelfde instructiebestandje (XML-bestandje) of in een centrale database. Het verschil tussen de klassieke raw-converters en Lightroom is dat Lightroom meer mogelijkheden biedt met raw, al wordt het verschil met sommige raw-converters wel steeds kleiner. Die schuiven ook steeds meer richting Lightroom en Aperture op. Bij alle raw-converters moet u het beeld echter eerst converteren naar tiff of jpeg, als u er een boek mee wilt maken, omdat u dit boek in een andere programma zult moeten samenstellen. Alleen Lightroom en Aperture hebben dit ingebouwd. Ook sommige andere bewerkingen kunnen pas

LIGHTROOM IS EEN 'WORKFLOWPROGRAMMA', WAARMEE BEELDEN KUNNEN WORDEN BEHEERD, AANGEPAST, AFGEDRUKT EN GEPRESENTEERD.

plaatsvinden nadat het beeld geconverteerd is. Zat er bijvoorbeeld een stofje op de sensor van uw digitale spiegelreflexcamera, dan kunt u bij oudere raw-converters die donkere vlekjes in het beeld pas in Photoshop weghalen, en dat doet u dus in het al geconverteerde bestand. 'Wat maakt dat nu uit?', zult u misschien denken, maar dat maakt wel degelijk uit. Als u een hele serie foto's hebt met datzelfde stofje op dezelfde plaats in het beeld, zult u bij gebruik van zo'n klassieke raw-converter dat stofje op iedere foto apart moeten weghalen. Omdat bij Lightroom niet de bewerkte pixels worden opgeslagen, maar de instructie, kunt u bij dit programma het stofje op één foto weghalen, en vervolgens die instructie via knippen-en-plakken razendsnel op de hele serie toepassen.

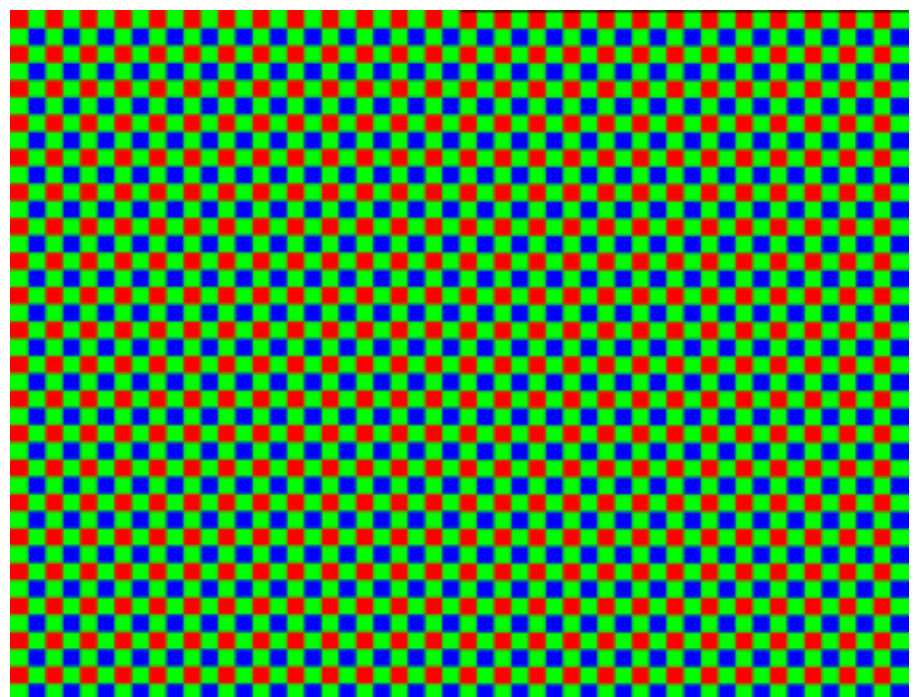
Raw

De kracht van Lightroom is dat het werken met raw-bestanden zo eenvoudig wordt en daarom zullen veel fotografen dit programma (ook) gebruiken als hun standaard raw-converter. Sterker nog, het kan een reden zijn om de volledige overstap naar raw-fotografie te maken, als u dat nu nog niet doet omdat het u te veel werk is. Daarom is het goed om even stil te blijven staan bij de vraag wat raw precies is, en wat de voordelen van raw zijn ten opzichte van jpeg. Iedere digitale spiegelreflexcamera, en ook een aantal van de betere digitale compact-camera's, kan bestanden wegschrijven in het zogenaamde raw-formaat, naast het bekende jpeg-formaat. Raw is geen afkorting zoals jpeg of tiff, maar komt van het Engelse woord voor rauw, en dat is een goede omschrijving van wat dit formaat zo bijzonder maakt. Als een digitale camera een foto maakt, moet er nogal wat worden gerekend voordat het echt een foto

geworden is. Allereerst kan de sensor van een digitale camera eigenlijk helemaal geen kleur zien en reageert deze alleen maar op verschillen in lichtintensiteit. Om dat probleem op te lossen, zijn er kleine rode, groene en blauwe kleuren-filttertjes voor de pixels op de sensor aangebracht, zodat iedere pixel slechts één kleur licht ontvangt. Iedere pixel meet dus de intensiteit van licht van één kleur en door de waarden van aanliggende pixels te bekijken berekent de camera de ontbrekende kleuren van die pixel. Daarnaast moet er ook nogal wat aan de helderheid van het beeld omgerekend worden, omdat een sensor anders op licht reageert dan ons oog. Een ongecorrigeerde foto zouden wij als véél te donker ervaren.

Fotografeert u in jpeg, dan gebeurt dit rekenwerk allemaal razendsnel in de speciale beeldverwerkingchip in de camera, en pas daarna wordt de jpeg-foto weggeschreven.

Laat u de camera in raw fotograferen, dan worden die berekeningen niet op het beeld losgelaten, maar worden de 'ruwe' sensor-getallen in een bestandje weggeschreven.

EEN SENSOR MEET SLECHTS ÉÉN KLEUR PER PIXEL, VOLGENS EEN PATROON DAT HET BAYER-PATROON WORDT GENOEMD. DE ONTBREKENDE KLEUREN WORDEN ERBIJ BEREKEND.

Uiteraard is dit nog geen foto, want die berekeningen moeten uiteindelijk altijd worden uitgevoerd, ook voor een raw-beeld. Dat doet u echter op uw eigen computer, in plaats van dat u het door de camera laat doen. In de eerste instantie lijkt dat misschien een rare keuze. Waarom zou u zelf een hoop tijd steken in het omrekenen van dat ruwe beeld, als uw camera daarvoor een speciale ingebouwde rekenchip heeft die dat véél sneller kan en bovendien nog eens volautomatisch doet? Het antwoord is dat u de manier waarop het beeld wordt omgerekend nu kunt beïnvloeden, veel meer dan u dat kunt als de camera de omrekening doet. Als u in jpeg fotografeert, kunt u wel wat aanpassingen op de camera instellen, zoals scherpte, kleurbalans, contrast en kleurverzadiging. Maar de invloed die u daarop hebt, is vrij klein en weinig subtiel. Meestal is het een kwestie van een trapje met -2, -1, 0, +1, +2 en dat is het dan wel. Fotografeert u in raw, dan gaat die invloed veel verder. En dat is de reden waarom serieuze fotografen bereid zijn die extra tijd daarin te stoppen: dankzij de invloed die ze zelf kunnen uitoefenen op het omrekenproces, kunnen ze de kwaliteit van hun foto's hoger maken dan wanneer de camera het 'op de automatische piloot' voor hen doet. Lightroom maakt dat nu bovendien een stuk eenvoudiger en sneller, waardoor dit nadeel weer minder speelt.

Als u met Lightroom aan de slag gaat, zult u snel merken hoe verbluffend veel betere foto's u kunt maken met raw (in vergelijking met jpeg). Het verschil is echt veel groter dan u misschien denkt. Dit geldt uiteraard vooral voor 'probleemfoto's'; de foto's waarbij de camera toch wat moeite heeft met het maken van een goede jpeg. Het beste voorbeeld daarvan is een

foto met zeer hoog contrast. Fotografeert u in jpeg, dan raken de lichtste delen van de foto al snel wat 'uitgebeten'; alles is helemaal wit, zonder enige details erin. Tegelijkertijd worden de schaduwen al zo donker, dat u daar ook nauwelijks meer details in ziet. Een jpeg-foto met een dergelijk probleem is nauwelijks te verbeteren, ook niet in Lightroom. Die schaduwen zijn nog wel wat lichter te maken, maar lichte partijen zonder details zijn absoluut niet meer te redden. Wat er niet meer is, kan ook Lightroom of een ander beeldbewerkingsprogramma niet meer terugbrengen. Fotografeert u in raw, dan is de situatie anders. De sensor in uw camera is 12 (of 14) bits per kleur, terwijl jpeg maar 8 bits per kleur heeft. Zonder diep op de technische details in te gaan, betekent dit dat er in een raw-bestand (dat uiteraard dus ook 12 of 14 bits is) wat extra speelruimte aanwezig is in de belichting. Daardoor blijkt het in raw wel vaak mogelijk om te lichte delen van een foto nog te redden. Op die jpeg zaten daar geen details meer in, maar in het raw-bestand is de informatie vaak wel degelijk aanwezig. Door de belichting bij het omrekenen wat te verminderen, kunt u die details nu wél nog redden. Ja, u leest het goed, bij een raw-bestand kunt u dus zelfs de belichting na afloop nog wat corrigeren! Vandaar dat ik u aanraad om Lightroom in combinatie met raw te gebruiken. Dan haalt u de maximale kwaliteit uit uw camera.

SIGMA

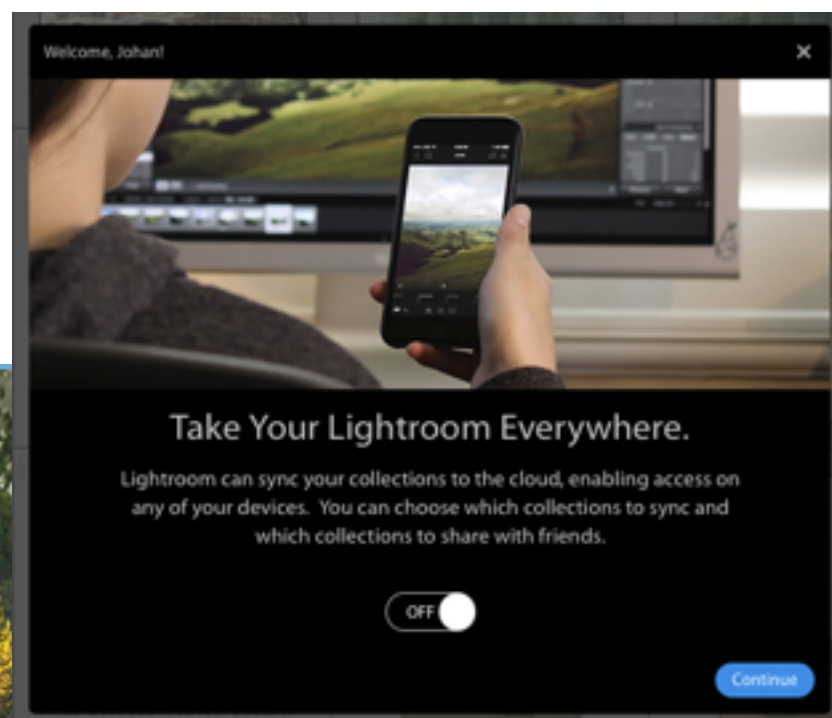
DE ENIGE UITZONDERING OP HET BAYER-PATROON ZIJN DE CAMERA'S VAN SIGMA. DE FOVEON-SENSOR DIE HIERIN ZIT WERKT OP EEN ANDERE MANIER, WAARDOOR VOOR IEDERE PIXEL WEL ALLE KLEUREN WORDEN GEMETEN. TOCH MOET ER WEL VEEL REKENWERK WORDEN VERRICHT, WAARDOOR OOK VOOR SIGMA GELDT DAT RAW MEER MOGELIJKHEDEN BIEDT DAN JPEG.

Lr6 Installatie en Adobe ID

Lightroom 6 vraagt tijdens de installatie altijd om een Adobe ID, dat is anders dan bij Lightroom 5. Dat betekent echter niet dat u Lightroom alleen maar met een Creative Cloud abonnement kunt gebruiken. Lightroom 6 is wel degelijk ook te koop met een 'gewone' licentie. Als u een Creative Cloud abonnement heeft, dan zult u Lightroom 6 normaal gesproken via dat abonnement downloaden en installeren, dus dan komt er ook geen venster voor een registratienummer. Lightroom toont dan een 'Photoshop Lightroom CC' splash screen bij het opstarten. Heeft u Lightroom 6 via een normale licentie gekocht, dan gebruikt u een (gratis) Adobe ID zonder CC-abonnement en krijgt u na het inloggen alsnog de vraag om het licentienummer in te vullen.

Synchronisatie

Zoals u in hoofdstuk 20 kunt zien, is er ook een mobiele versie van Lightroom. Op het moment van schrijven is deze versie er voor iOS (zowel iPhone als iPad) en Android (alleen Android telefoons, geen tablets). Wilt u dit gebruiken, dan heeft u een Creative Cloud abonnement nodig. Dat was aanvankelijk het enige verschil tussen Lightroom CC en Lightroom 6 (inmiddels is er meer verschil, zie achterin). Lightroom CC kan maar één catalogus tegelijk synchroniseren. Daarom krijgt u bij de eerste installatie, en bij het aanmaken van extra catalogi, de vraag of de desbetreffende catalogus gesynchroniseerd moet worden.

HET VERSCHIL TUSSEN
JPEG (RECHTS) EN
RAW (ONDER). DE
RAW-FOTO IS
GECORRIGEERD
VOOR LENSFOUTEN
EN BOVENDIEN IS DE
BALANS TUSSEN DE
LICHTE EN DONKERE
DELEN VEEL MOOIER.

INKIJKEXEMPLAAR

ALLE TEKST EN FOTO'S
© 2015-2016, JOHAN W. ELZENGA